

LES TRADICIONS DE NADAL A CATALUNYA

Nadal, en el món occidental, és una festa d'origen religiós que se celebra el 25 de desembre i commemora el naixement de Jesucrist. L'origen d'aquesta celebració, però, prové del món pagà, ja que coincideix amb el solstici d'hivern en què el dia comença a allargar-se de nou. Cada país té les seves pròpies tradicions que de vegades tenen un gran contingut religiós i d'altres representen el culte a la natura.

COM SE CELEBRA NADAL A CATALUNYA?

13 de desembre, Santa Llúcia

Aquest dia, preludi de les festes de Nadal, començava antigament la Fira de Santa Llúcia. Actualment, la data s'avança i la Fira comença cap a final de novembre. Arreu del país s'organitzen fires on es posen a la venda els arbres de Nadal, les figuretes del Pessebre i tota l'ornamentació de les festes nadalenques. La fira sol durar fins al dia 24 de desembre, és a dir, la vigília de Nadal.

24 de desembre, Caga Tió

Aquesta és una de les nits màgiques de l'any, especialment per a la mainada. El tió és un personatge nadalenc molt important, parent de l'arbre de Nadal nòrdic. Sembla que no hi ha una data concreta per explicar l'origen d'aquesta tradició catalana i que tampoc no hi ha una sola explicació sobre els seus inicis. Es creu que es pot relacionar el tió amb el fred de l'hivern i amb la llenya utilitzada per escalfar-se i fer foc.

Sembla, doncs, que l'escalfor i la llum d'aquestes fustes o tions cremant eren el millor regal que es podia rebre en les glaçades nits de desembre; d'aquí vindria la idea que un tronc de fusta esdevingués un element màgic, capaç de fer regals.

Més endavant, simbòlicament, la llum i la calor del tió van començar a transformar-se en altres tipus de regals, com ara dolços, neules i torrons. A mesura que van anar passant els anys, aquesta tradició va anar evolucionant fins a transformar-se en la que coneixem actualment: un tronc, sovint decorat amb una cara, potes, manta i barretina.

Un dies abans de Nadal, normalment per Santa Llúcia, es tria un tronc, que es disfressa, s'abriga i s'alimenta fins al dia 24 a la nit o 25 al migdia. El tió es tapa amb una manta, es col·loca a la vora del foc, i els nens i les nenes (i molts adults també!) piquen el tronc amb bastons i canten una cançó perquè el tió cagui els regals que té amagats. Finalment, s'aixeca la manta que el cobreix i s'agafa el regal que ha cagat.

*Caga tió, avellanes i torró
no caguis arengades,
que són massa salades,
caga torronets, que són dolcets,
i també molts regalets!*

25 de desembre, dia de Nadal

D'acord amb les tradicions paganes, la celebració del Nadal està dedicada al solstici d'hivern, que el cristianisme va transformar donant-li un caire religiós i convertint-la en el dia en què va néixer Jesús.

És típic fer un gran dinar familiar, amb escudella i carn d'olla, pollastre farcit, cava, torrons, neules i fruits secs. També es fa una llarga sobretaula en què els més petits reciten poemes, es canten nades, en un ambient distès al voltant del pessebre o de l'arbre de Nadal.

Es desitja pau, felicitat i joia a tot el món.

Les dites més típiques del dia són:

Per Nadal, cada ovella al seu corral!

Per Nadal, qui res no estrena res no val!

Els Pastorets, el pessebre i el pessebre vivent

Amb la panxa plena i el cor content, la tarda del dia de Nadal, s'acostumava a anar a veure la representació dels Pastorets. En alguns barris i pobles encara perdura aquesta tradició. És una obra de teatre que explica la història del naixement de Jesús.

El pessebre també és l'escenificació del naixement de Jesús,

que es reproduïx amb figures plàstiques. Consisteix a instal·lar de la casa unes figures, seguint un ordre determinat, que l'arribada de Jesús al món. En un lloc destacat del decorat hi naixement amb l'infant Jesús; la seva mare, Maria; el seu bou i la mula, i s'envolta amb caminets, rierols, molsa, figures de pastors i els Reis Mags.

en algun lloc col·locades simbolitzen ha l'escena del pare, Josep; el pedretes,

Un dels elements més característics del pessebre caganer és una figura dels pessebres de amagada en un racó, darrere d'un arbust, on fa l'aire lliure. Va vestit, generalment, amb camisa faixa i barretina vermelles, sovint amb pipa. Lluny caganer retorna a la terra allò que d'ella prové, pessebre i fent-la fecunda per a l'any següent. Es salut i prosperitat i, en definitiva, de felicitat per al

català és el caganer. El Catalunya, sovint les seves necessitats a blanca, pantalons foscos, de ser ofensiu o groller, el adobant la terra del considera un símbol de Nadal.

En aquests darrers temps s'estan implantant a tot Catalunya els pessebres vivents, que escenifiquen els fets nadalencs en paratges bucòlics de cada població i amb persones com a figures.

26 de desembre, Sant Esteve

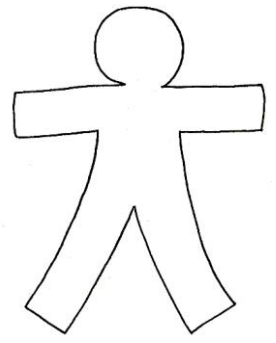
És una festivitat considerada una mica com la continuació del dia de Nadal; es tracta de poder-se reunir amb la resta de la família amb qui no s'ha pogut estar el dia de Nadal. A Catalunya també és un dia festiu.

El dia està centrat en el dinar; es comença més tard del compte i s'aprofiten les restes del dinar de Nadal, i per això se solen fer canelons.

28 de desembre, els Sants Innocents

Sembla que és una festa d'origen pagà i era l'inici d'unes festes que se celebraven per tot Europa, coneguda com la *Festa dels bojos*, que durava molts dies i acabava per Carnestoltes. Era una manera d'entretenir-se durant els dies llargs i freds d'hivern. Actualment és el dia en què la mainada fa bromes innocents i divertides com ara penjar llufes o ninots de diaris retallats, i la premsa aprofita per donar algunes notícies falses i disbauxades.

31 de desembre, l'Home dels nassos i Cap d'Any

També podria formar part de la *Festa dels bojos*. Se sol explicar a la mainada que aquest dia surt l'Home dels nassos, una persona que té tants nassos com dies queden per acabar l'any. Com que sovint els costa entendre el joc de paraules, fa que s'imaginin un personatge estrafolari, curiós i un xic terrorífic que només poden veure aquest dia.

També és el dia que es fan els preparatius per acomiadar l'any vell i rebre l'any nou. Se solen preparar sopars sofisticats i elaborats, s'organitzen balls de festa i es prepara el raïm. A Catalunya és tradició menjar dotze grans de raïm, seguint les campanades que toquen a les 12 en punt de la nit.

1 de gener, Any Nou

En aquest dia se sol fer revisió de com anat l'any anterior i es fan propòsits per a l'any que comença. També es fa un dinar familiar, sovint a base de pollastre farcit o de xai al forn.

5 de gener, Cavalcada de Reis

Aquest vespre arriba la Cavalcada dels Reis de l'Orient. La mainada s'aplega pels carrers on ha de passar la comitiva. A molts llocs, els nens porten fanalets amb què il·luminen tot el recorregut i se sol cantar la cançó dels Tres Reis, que a cada lloc té variants.

Mentre passa la cavalcada, la quitxalla dóna la carta als Reis o als Patges Reials, on han escrit la llista amb les joguines que desitgen i els regals per a tota la família i on han fet una declaració de bones intencions per a l'any que s'inicia.

Per tal d'indicar a Ses Majestats on han de deixar els regals i les joguines, cadascú posa la seva sabata ben enllustrada, ja sigui al balcó, a la catifa del menjador, etc.

També es deixa una mica de menjar i beure per als Reis i el seu seguici i també per al bestiar que els acompanya.

6 de gener, dia de Reis

És el dia de la mainada per excel·lència.

Sovint, neguitosos, es lleven molt d'hora per descobrir què és el que els han deixat. Durant el dia es va peregrinant a les cases dels parents (avis, oncles, padrins...) a recollir altres obsequis que també els han deixat.

El dinar de Reis ja és l'últim d'aquestes dates. És tradicional el típic tortell de Reis, fet de massapà, on hi ha una fava i un rei amagats i, al mig, una corona daurada. Qui trobi la fava haurà de pagar el tortell i qui trobi el rei és qui portarà la corona.

BON NADAL
I
FELIÇ ANY
NOU!

de Jesús fer gran memòria
perquè ens vulgui dalt la glòria.
Fum, fum, fum! (2)

El dimoni escuat (popular catalana)

Allà sota una penya n'és nat el Jesuset,
nuet, nuet, (2)
que és fill de mare verge i està mig mort de fred,
nuet, nuet,
i està mig mort de fred.

El bon Josep li deia: «Jesús, que esteu fredet,
que esteu fredet». (2)
La Verge responia:
«Per falta d'abriguet, nuet, nuet,
per falta d'abriguet».

Pastors hi arribaren
a prop de mitja nit,
cricric, cricric. (2)
Veient que tots hi anaven
del gran fins al més xic,
cricric, cricric,
del gran fins al més xic.

A prop d'allí passava un dimoni escuat,
patrip, patrap! (2)
Sentint tanta gatzara, a dins se n'és ficat,
patrip, patrap,
a dins se n'és ficat!

Els pastorets en veure'l s'hi tiren al damunt,
patim, patum! (2)
I tantes n'hi mesuren que el deixen mig difunt,
patim, patum,
que el deixen mig difunt!

La llenya d'En Banyeta ha estat oli en un llum,
ferum, ferum. (2)
Ja hi ha només el rastre
de sofre, foc i fum,

ferum, ferum,
de sofre, foc i fum.

Quan somrius (diversos autors)

Ara que la nit s'ha fet més llarga,
ara que les fulles ballen danses al racó,
ara que els carrers estan de festa,
avui que la fred du tants records...

Ara que sobren les paraules,
ara que el vent bufa tan fort,
avui que no em fa falta veure't, ni tan sols parlar,
per saber que estàs al meu costat...

És Nadal al meu cor,
quan somrius content de veure'm,
quan la nit es fa més freda,
quan t'abrades al meu cos...
I les llums de colors
m'il·luminen nit i dia,
les encens amb el somriure
quan em parles amb el cor.

És el buit que deixes quan t'aixeques...
És el buit que es fa a casa quan no hi ha ningú...
Són petits detalls tot el que em queda...
Com queda al jersei un cabell llarg...
Vas dir que mai més tornaries,
el temps pacient ha anat passant...
Qui havia de dir que avui estaries esperant,
que ens trobéssim junts al teu costat.

És Nadal al teu cor,
quan somric content de veure't,
quan la nit es fa més neta,
quan m'abraço al teu cos...
I les llums de colors
m'il·luminen nit i dia,
les encén el teu somriure
quan et parlo amb el cor.

El 25 de desembre (popular catalana)

El 25 de desembre...
Fum, fum, fum!
El 25 de desembre...
Fum, fum, fum!

Ha nascut un minyonet
ros i blanquet, ros i blanquet.
Fill de la Verge Maria,
n'és nat en una establia.
Fum, fum, fum! (2)

Aquí dalt de la muntanya...
Fum, fum, fum!
Aquí dalt de la muntanya...
Fum, fum, fum!

Si n'hi ha dos pastorets
abrigadets, abrigadets,
amb la pell i la samarra,
mengen ous i botifarra...
Fum, fum, fum! (2)

Déu nos do unes santes festes...
Fum, fum, fum!
Déu nos do unes santes festes...
Fum, fum, fum!

Faci fred, faci calor,
és molt millor, és molt millor